

Bohater romantyczny

Synteza wiadomości

Cechy bohatera romantycznego

Bohater romantyczny

- Idealista gardzący pospolitością.
- Jednostka wybitna, nieprzeciętna, geniusz, często artysta.
- Człowiek o skomplikowanej osobowości i bogatym życiu wewnętrznym.
- Osoba tajemnicza, niepodlegająca prostemu opisowi, niejednoznaczna.
- Ktoś zdolny do wielkich czynów, ale i do popełnienia zbrodni.
- Buntownik, nonkonformista.
- Bohater tragiczny, zmuszany przez los do dokonywania trudnych wyborów.
- Samotnik nierozumiany przez otoczenie, często izolujący się z własnego wyboru.
- Człowiek kierujący się uczuciami, przeżywający silne namiętności.
- Szaleniec doświadczający odmiennych stanów świadomości.

Romantyczny kochanek

Charles-Boris de Jankowski, ilustracja do *Dziadów*, 1896

Romantyczny kochanek

- Bohater o cechach werterychnych.
- Jest egotykiem, czyli ma skłonność do nadmiernego eksponowania własnego „ja”, postrzega świat przez pryzmat własnej osobowości i indywidualnych doświadczeń.
- Cechuje go egzaltacja, czyli w sposób przesadny manifestuje swoje odczucia i przeżycia.
- Przeżywa miłość romantyczną (postrzeganą jako uczucie ambiwalentne, pełne sprzeczności, gwałtowne, przynoszące chwile szczęścia i ogromne cierpienie) jako swoje najważniejsze życiowe doświadczenie.

Przykład: Gustaw z IV cz. *Dziadów* Adama Mickiewicza.

Kochanek romantyczny – bohater werteryczny

Werteryzm

Postawa opisana przez Johanna Wolfganga Goethego w słynnej powieści *Cierpienia młodego Wertera* i nazywana „chorobą wieku”. Do jej charakterystycznych cech należą:

- nadwrażliwość i nadmierna uczuciowość;
- wybujała wyobraźnia;
- doświadczenie pustki egzystencjalnej, bólu istnienia (niem. *Weltschmerz*);
- niedostosowanie do powszechnie obowiązujących norm, izolacja;
- skłonność do analizowania swoich uczuć i stanów psychicznych;
- niezgoda na zastany świat, a jednocześnie niezdolność do działania;
- autodestrukcja (samobójstwo).

Bohater bajroniczny

Bajronizm

Pojęcie odnoszące się do niezwykłego życia i mocno oddziałującej na wyobraźnię twórczości angielskiego poety George'a Gordona Byrona. W jego utworach (m.in. *Giaurze* i *Korsarzu*) pojawił się charakterystyczny typ bohatera:

- szlachetny wygnaniec,
- buntownik o cechach prometejskich,
- samotnik stroniący od ludzi,
- awanturnik o szaleńczej odwadze,
- osoba skrywająca mroczną tajemnicę,
- człowiek owładnięty wielkimi namiętnościami,
- jednostka dwuznaczna moralnie, zdolna do popełnienia zbrodni.

Thomas Phillips, *Byron w stroju albańskim*, 1835

Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Ewolucja bohatera w twórczości Adama Mickiewicza

Dziady wileńsko-kowieńskie: Upiór

- Duch młodzieńca, który odebrał sobie życie z powodu nieszczęśliwej miłości.
- Postać wampiryczna.
- Nie należy całkowicie ani do świata zmarłych, ani do świata żywych.
- Odbywa pokutę, wracając co roku na ziemię, by raz jeszcze przeżyć swą miłość i rozpacz.

Charles-Boris de Jankowski,
ilustracja do *Dziadów*, 1896

Pierś znowu tchnęła, lecz pierś lodowata,
Usta i oczy stanęły otworem,
Na świecie znowu, ale nie dla świata;
Czymże ten człowiek? – Upiorem.

Adam Mickiewicz, *Upiór* (fragment)

Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Ewolucja bohatera w twórczości Adama Mickiewicza

Dziady wileńsko-kowieńskie: Widmo

- Duch pokutującego za grzech samobójstwa młodzieńca, który co roku wraca na ziemię.
- Pojawia się w ostatniej scenie II części *Dziadów* jako tajemnicza postać z raną na sercu.
- Nie odpowiada na pytania Guślarza, patrzy uporczywie na pasterkę w żałobie.

Charles-Boris de Jankowski,
ilustracja do *Dziadów*, 1896

Patrzcie, ach, patrzcie na serce!
Jaka to pąsowa pręga,
Tak jakby pąsowa wstęga
Albo jak sznurkiem korale,
Od piersi aż do nóg sięga.
Co to jest, nie zgadnę wcale!
Pokazał ręką na serce,
Lecz nic nie mówi pasterce.

Adam Mickiewicz, *Dziady*, cz. II (fragment)

Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Ewolucja bohatera w twórczości Adama Mickiewicza

Dziady wileńsko-kowieńskie: Pustelnik

- Postać będąca przykładem romantycznego kochanka.
- Wieczorem przychodzi do domu greckokatolickiego księdza.
- Wygląda i zachowuje się jak człowiek szalony.
- Opowiada o swojej wielkiej miłości.

Charles-Boris de Jankowski,
ilustracja do *Dziadów*, 1896

To jedna śmierć, moje dzieci;
Ale jest straszniejsza druga,
Bo nie umarza od razu,
Powolna, bolesna, długa:
Śmierć ta dwie społem osoby ugodzi,
Lecz moje tylko zabija nadzieje,
Drugiej bynajmniej nie szkodzi.

Adam Mickiewicz, *Dziady*, cz. IV (fragment)

Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Ewolucja bohatera w twórczości Adama Mickiewicza

Dziady wileńsko-kowieńskie: Gustaw

- Nieszczęśliwy kochanek, który w „godzinie rozpacz” na nowo przeżywa swój ból i powtarza akt samobójstwa.
- Rozpoznaje w księdzu swojego dawnego nauczyciela (antyczny motyw powrotu w przebraniu i nagłego rozpoznania bohatera).
- W „godzinie przestrogi” przekazuje naukę moralną.

Charles-Boris de Jankowski,
ilustracja do *Dziadów*, 1896

Bo słuchajcie i zważcie u siebie,
Że według bożego rozkazu:
Kto za życia choć raz był w niebie,
Ten po śmierci nie trafi od razu.

Adam Mickiewicz, *Dziady*, cz. IV (fragment)

Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Bohater walenrodyczny

- Polska odmiana bohatera bajronicznego – pojęcie pochodzi od tytułowej postaci powieści poetyckiej Adama Mickiewicza *Konrad Wallenrod*
- Bohater tragiczny zmuszony do dokonania wyboru między równorzędnymi, wykluczającymi się wartościami (etos rycerski, chrześcijaństwo, osobiste szczęście albo dobro zbiorowości).
- Człowiek naznaczony przez historię, która zdecydowała o jego losie.
- Patriota działający podstępnie zgodnie z senser motta zaczerpniętego z Machiavellego: „Macie bowiem wiedzieć, że są dwa sposoby walczenia trzeba być lisem i lwem”.

Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Ewolucja bohatera w twórczości Adama Mickiewicza

Dziady drezdeńskie: Więzień – Gustaw

- Tajemnicza postać w celi więziennej.
- Toczy się o niego walka między siłami dobra i zła, ale decyzję podejmie ostatecznie on sam.
- Jest poetą, który wie, że będzie wygnańcem.
- Samotność – „mędrców mistrzyni” – sprzyja jego przemianie duchowej.
- Z romantycznego kochanka zmienia się w bojownika o wolność narodu.

Wilno – napis na ścianie w celi Konrada

Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Ewolucja bohatera w twórczości Adama Mickiewicza

Dziady drezdeńskie: Konrad

- Mściciel owładnięty żądzą zemsty za cierpienie rodaków.
- Romantyczny wieszcz – przywódca duchowy narodu.
- Prometeusz gotowy do poświęcenia siebie za ojczyznę.
- Buntownik przeciw Bogu w imię szczęścia narodu.
- Człowiek przejawiający nieposkromioną pychę, opętany przez szatana.
- Jednostka niezwykła, romantyczny idealista i indywidualista.

Wiesz, żem myśli nie popsuł, mowy nie umorzył;
Jeśli mnie nad duszami równą władzę nadasz,
Ja bym mój naród jak pieśń żywą stworzył,
I większe niżli Ty zrobiłbym dziwo,
Zanuciłbym pieśń szczęśliwą!
Daj mi rząd dusz!

Adam Mickiewicz, *Dziady*, cz. III (fragment)

Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Ewolucja bohatera w twórczości Adama Mickiewicza

Dziady drezdeńskie: Pielgrzym

- Jeniec wieziony w kibitce na zesłanie.
- Człowiek wciąż oddany sprawie narodowej, ale wolny od pychy.
- Wygnaniec z bezsilnym gniewem przyglądający się Petersburgowi – symbolowi wielkości i potęgi Rosji.

Kibitka, eksponat z Cytadeli Warszawskiej

[...] został z jedenastu
Pielgrzym, sam jeden, zaśmiał się złośliwie,
Wzniósł rękę, ścisnął i uderzył mściwie
W głaz, jakby groził temu głazów miastu.
Potem na piersiach założył ramiona
I stał dumając, i w cesarskim dworze
Utkwił źrenice dwie jako dwa noże;
I był podobny wtenczas do Samsona,
Gdy zdradą wzięty i skuty więzami
Pod Filistynów dumiał kolumnami.

Adam Mickiewicz, *Petersburg* – Ustęp do *Dziadów*, cz. III
(fragment)

Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Ewolucja bohatera w twórczości Adama Mickiewicza

Pan Tadeusz: Jacek Soplica

- Awanturnik i zabijaka cieszący się wielkim autorytetem u szlachty.
- Człowiek dumny, pyszny, kierujący się prywatą.
- Nieszczęśliwie zakochany w Ewie Horeszkównie.
- ◀ • Po odrzuceniu przez Stolnika człowiek upadły, alkoholik, pośmiewisko otoczenia.
- Zabójca działający pod wpływem gniewu i urażonej dumy, posądzony o zdradę narodową.

Między szlachtą był jeden wielki paliwoda,
Kłótnik, Jacek Soplica, zwany Wojewoda
Przez żart; w istocie wiele znaczył w województwie,
Bo rodzinę Sopliców miał jakby w dowództwie,
I trzystu ich kreskami rządził wedle woli,
Choć sam nic nie posiadał prócz kawałka roli,
Szabli i wielkich wąsów od ucha do ucha.

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (fragment)

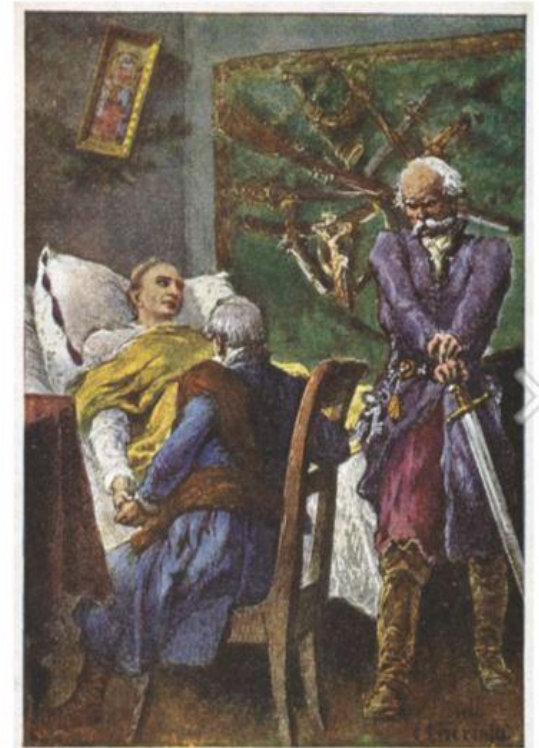
Przemiany bohatera romantycznego w twórczości Adama Mickiewicza

Ewolucja bohatera w twórczości Adama Mickiewicza

Pan Tadeusz: Ksiądz Robak

- Pokutnik próbujący naprawić dawne grzechy popełnione jako Jacek Soplica.
- Zmienia nazwisko na znak pokuty.
- Zakonnik i kwestarz, człowiek pokorny i skromny.
- Żołnierz napoleoński, więzień polityczny w niewoli rosyjskiej i austriackiej.
- Emisariusz przygotowujący powstanie narodowe.
- Oddaje życie, ratując innego człowieka.
- Pośmiertnie zrehabilitowany i odznaczony Krzyżem Legii Honorowej.

Ja, niegdyś dumny z rodu, ja, com był junakiem,
Spuściłem głowę, kwestarz, zwałem się robakiem,
Że jako robak w prochu...

Michał Elwiro Andrioli, ilustracja do *Pana Tadeusza*, 1882

Przemiana polskiego bohatera romantycznego

Romantyczny
nieszczęśliwy
kochanek

Romantyczny
bojownik o
wolność narodu

Przemiana polskiego bohatera romantycznego

Gustaw

Alf Walter

Jacek Soplica

Konrad

Konrad Wallenrod

ksiądz Robak

Przemiana koncepcji wyzwolenia narodu w twórczości Mickiewicza

Walenrodyzm
(Konrad
Wallenrod)

Prometeizm
(Konrad z III cz.
Dziadów)

Mesjanizm
(Ksiądz Piotr
z III cz.
Dziadów)

Powstanie
narodowe
(ksiądz Robak
z „Pana
Tadeusza”)